

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., професор Кузнєцова Л.В.

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»
за темою:
ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ
УКРАЇНИ

Виконавець

студентка Кредитно-економічного
факультету 4 курсу 2 групи
Кречетова Марина Геннадіївна

Науковий керівник

кандидат економічних наук, викладач

Деркач Юлія Борисівна

Одеса 2017

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Кречетової М.Г.

Діяльність комерційного банку на валютному ринку України

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2017 рік

Випускна робота складається з трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

У роботі розглядаються теоретичні засади функціонування валютного ринку. Проаналізовано підходи науковців до трактування поняття «валютний ринок». Визначено місце та роль комерційних банків, як основних учасників організації валютних операцій. Визначено напрями діяльності та повноваження Національного банку України, як головного органа валютного регулювання та контролю.

Другий розділ присвячено детальному аналізу показників валютного ринку України загалом по банківській системі та на прикладі ПАТ «Банк Восток»

В третьому розділі розглянуто іноземний досвід валютного регулювання. Вказано на перспективні шляхи підвищення ефективності проведення валютних операцій комерційними банками. Виділено пріоритетні напрямки розвитку валютного регулювання в Україні, з урахування стабілізаційних заходів виходу з кризового стану.

Рік виконання дипломної роботи: 2016 - 2017.

Рік захисту роботи: 2017.

Ключові слова: валютний ринок, валютні операції, валютне регулювання, офіційний обмінний курс, інтервенції..

ANNOTATION

of final work on scientific education bachelor`s degree

Maryna Krechetova

The activity of a commercial bank in currency market of Ukraine

Odessa National Economic University

Odessa, 2017

The Graduate work consists of three sections, conclusions and list of references, applications.

The diploma deals with the theoretical foundations of the functioning of the foreign exchange market. The approaches of scientists to the interpretation of the concept of "foreign exchange market" are analyzed. The role of commercial banks as the main participants in the organization of currency transactions are determined. The directions of activity and authority of the National Bank of Ukraine as the main body of currency regulation and control are determined.

The second section is devoted to a detailed analysis of the indicators of the foreign exchange market of Ukraine in the banking system in general, and on the example of PJSC Bank Vostok

The third chapter draws attention to foreign exchange regulation experience. It is indicated on perspective ways to increase the efficiency of foreign exchange operations by commercial banks. The diploma identifies the priority directions of development of currency regulation in Ukraine, taking into account the stabilization measures of the crisis state.

Year of completion of this Graduate work is 2016-2017.

Year of Graduate work defense: 2017.

Key words: Currency market, currency transactions, currency regulation, official exchange rate, interventions.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВАЛЮТНОГО РИНКУ.....	7
1.1. Теоретичні основи формування валютного ринку	7
1.2. Особливості діяльності банку на валютному ринку	16
1.3. Законодавче забезпечення регулювання валютних операцій банку	21
Висновок до першого розділу	29
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ	32
2.1. Аналіз валютних операцій банків України.....	32
2.2. Аналіз валютних операцій на прикладі ПАТ «БАНК ВОСТОК».....	47
2.3. Проблеми виконання комерційним банком функції агента валютного контролю.....	55
Висновки до другого розділу	58
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ НА ВАЛЮТНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	61
3.1. Іноземний досвід регулювання валютного ринку.	61
3.2. Напрями удосконалення діяльності банку на валютному ринку	68
Висновки до третього розділу	75
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	87

ВСТУП

Актуальність роботи. Невід'ємною ланкою міжнародної валютної системи є валютний ринок. Сучасний валютний ринок - система стійких економічних і організаційних відносин між учасниками міжнародних розрахунків з приводу не тільки валютних операцій, а й зовнішньої торгівлі, надання послуг, здійснення інвестицій та інших видів діяльності, які вимагають обміну і використання різних іноземних валют.

Валютний ринок та його регулювання займає провідне місце в економічній політиці держави. В залежності від мети валютне регулювання може сповільнювати або прискорювати економічний розвиток в країні та відповідно впливати на стан окремих секторів, галузей та підприємств, а також на місце держави на світовому ринку. Зміни ж в економіці країни та її міжнародному становищі впливають на розвиток валютних відносин, та відповідним чином змінюють валютну політику, що проводиться в державі.

Даному питанню значної уваги приділяли багато науковців як вітчизняних, так і закордонних. Серед українських економістів варто виділити О. В. Дзюблюка, І. І. Д'яконову, Ф. О. Журавка, В. В. Коваленко, І. Г. Лук'яненко, В. І. Міщенко, О. І. Береславську, М. І. Савлука, О. М. Мозгового. Великий внесок у дослідження валютних відносин зробили видатні закордонні теоретики і практики, такі як: Л. Бальцеревич, М. Фрідмен, Дж. М. Кейнс, Г. Хоггарт, Р. МакКінон, Ф. С. Мишкін, М. Пейро, І. Я. Носкова, Л. Н. Красавіна, В. В. Шмельов.

В сфері організації операцій на валютному ринку, валютного регулювання і контролю є досить емкий обсяг наукових досліджень та напрацювань, але все ж галузь зазнає постійних трансформацій та залишається досить актуальною і потребує більш детального розгляду, особливо в розрізі визначення ролі комерційних банків на валютному ринку та створення ефективного механізму валютного регулювання.

Метою дипломної роботи є узагальнення теоретичних та практичних засад функціонування комерційних банків на валютному ринку України як загалом, так і на прикладі ПАТ «Банк Восток», виявлення пріоритетних напрямів удосконалення функціонування банку на валютному ринку України

Завданнями, які були поставлені при виконанні роботи, стали:

- уточнення теоретичних основ формування валютного ринку;
- обґрунтування ролі та місця банків на валютному ринку;
- дослідження законодавчого забезпечення регулювання валютних операцій банку;
- аналіз діяльності комерційних банків на валютному ринку загалом по банківській системі та на прикладі ПАТ «Банк Восток»;
- дослідження іноземного досвіду регулювання валютного ринку;
- представити напрями удосконалення діяльності банку на валютному ринку.

В роботі використовуються *методи* теоретичного порівняння та узагальнення, аналізу та синтезу, групування та статистичний аналіз хронологічних рядів параметрів з допомогою електронних таблиць EXCEL, табличний та графічний методи.

Об'єктом дослідження є взаємовідносини між комерційним банком та іншими суб'єктами валютного ринку, що виникають в процесі їх діяльності.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань, пов'язаних з діяльністю комерційного банку на валютному ринку.

Інформаційною базою дослідження стали Закони України, офіційні статистичні матеріали Національного банку України та Державного комітету статистики, наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, українських і зарубіжних учених-економістів в області банківської справи.

ВИСНОВКИ

Успішний розвиток валютних відносин можливий за умови функціонування ринку, на якому можна вільно продавати та купувати валюту.

Враховуючи проведені дослідження можемо характеризувати валютний ринок як сукупність економічних відносин стосовно проведення міжнародних розрахунків та переливу капіталу, що складаються між суб'єктами ринку та контролюються валютним законодавством. Так, діючи під впливом посилення глобалізаційних процесів, лібералізації валютного законодавства, вони показують високий ріст рівня розвитку виконуваних операцій, збільшення частки спекулятивних угод, використання сучасного, адаптованого під специфіку роботи, технологічного забезпечення та різних видів платіжних систем.

Комерційні банки, виступаючи найактивнішими учасниками валютного ринку, який забезпечує умови для здійснення валютних операцій учасники валютного ринку виконують широкий ряд валютних операцій. Сутність валютної діяльності банку полягає у сукупності дій, направлених на задоволення потреб валютного ринку та економіки окремої країни в цілому в проведенні розрахункових, депозитно-кредитних та контрольних операцій з використанням іноземної валюти з урахуванням ціни та валютного законодавства та з метою одержання прибутку та розширення клієнтської бази.

Центральні банки як головні учасники валютного регулювання реалізують проведення обґрунтованої політики, визначення основних прав і обов'язків суб'єктів валютного ринку, а також методів впливу на них з метою забезпечення стабільного розвитку даного ринку та економіки загалом.

Оскільки комерційні банки посідають провідне місце на валютному ринку завдяки здатності виконувати весь спектр валютних операцій та забезпечувати ефективну організацію валютних відносин з допомогою своїх посередницьких функцій, а центральні банки виконують ключову роль у системі валютного регулювання, то саме завдяки взаємодії цих двох економічних суб'єктів

формується кон'юнктура валютного ринку, здійснюється організація та визначається динаміка розвитку системи валютних відносин.

Дослідження нормативно-правової бази регулювання валютного ринку показало необхідність реформування законодавства, яке не відповідає сучасному стану економіки, а його останні оновлення пов'язані з проведенням адміністративних обмежень, які охарактеризовані в додатку А. Декрет КМУ Про систему валютного регулювання і валютного контролю № 15-93 від 19.02.1993 р. має ряд протиріч, невідповідностей, відсутня чіткої структури. Новий закон має стати основою здійснення всіх сфер валютної діяльності, в якому будуть закладені основні принципи валютного регулювання та усунуто всі недоліки.

Нестабільність політичної та економічної ситуації, що спостерігалася в Україні останнім часом, тривала у 2014-2015 році та продовжилася в 2016 році призвела до погіршення стану державних фінансів, волатильності фінансових ринків, неліквідності ринків капіталу, підвищення темпів інфляції та девальвації національної валюти по відношенню до основних іноземних валют.

На ситуацію на валютному значного впливу завдають зміни валютного курсу. Серед чинників, які викликали різкі коливання курсу гривні і її знецінення в умовах світової кризи та нестабільної ситуації в країні починаючи із 2014 року, слід виділити: надмірні обсяги кредитування в іноземній валюті, бажання банків отримати максимальний прибуток від спекулятивних операцій на міжбанківському ринку, суттєве перевищення попиту на іноземну валюту над її пропозицією, підвищення рівня фінансової доларизації, зростання державного боргу.

Аналізуючи ситуацію та валютному ринку на прикладі банку ПАТ «Банк Восток», можемо зробити висновок, про нездатність оперативного реагування на кризові явища, спричинили дисбаланси в роботі установи. В останні роки банк поступово відновлює прибутковість валютних операцій. Так обсяг кредитів наданим клієнтам на 01.01.2017 року зріс до 4 835,75 млн.грн, при цьому кредити в іноземній валюті складають майже половину кредного портфелю – 2 058,28 млрд.грн. на 01.01.2017 року.

Найбільша питома вага в залученні депозитів в іноземній валюті приходиться на фізичних осіб і коливається від 16% на 01.01.2012 року до 32% на початок 2017 року, при цьому максимальне значення було зафіксовано в 2015 році і дорівнювало близько 56%; серед юридичних осіб тенденція до зберігання коштів на вкладних рахунках банку дещо менша і коливається від 3% на початку періоду до 12% на кінець, максимальне значення – в 2015 році складало 12,9%.

Протягом 2016 року, в умовах стабілізації курсу прибуток Банку від операцій з іноземною валютою зменшився до 36,15 млн.грн., що свідчить про адекватність внутрішньої політики Банку, та беззаперечне виконання Банком всіх функцій агента валютного контролю.

Аналіз міжнародного досвіду валютного регулювання показав, що невід'ємними умовами успішної лібералізації сфери валютних відносин є проведення в країні макроекономічних реформ, вироблення превентивних заходів по попередженню валютних криз в економіці.

Проведене дослідження показало, що іноземний досвід регулювання валютних операцій є достатньо актуальним та корисним з урахуванням нарощування процесів стабілізації банківського сектору України.

Розглянутим країнам вдалося успішно перейти до режиму контрольованої лібералізації завдяки поетапному створенню передумов для зняття обмежень. На різних етапах впроваджувалися обмеження по експортно-імпортним операціям, для керування обмінним курсом в Чилі становлювали коридор можливого коливання та впроваджувалася система резервування іноземної валюти, яка поступала до країни. Важливим аспектом було відповідальність діяльності комерційних банків як агентів валютного контролю, ними запроваджувалися посилені вимоги при здійсненні операцій з іноземною валютою.

Опираючись на проведені дослідження, можемо стверджувати про позитивну динаміку розвитку валютних операцій вітчизняними комерційними банками. Але загалом спостерігається відсутність заздалегідь визначеної стратегії розвитку та, як наслідок, непослідовність дій, та нездатність оперативно відповідати валютним ризикам.

Для подолання зазначених факторів, задоволення потреб клієнтів та збереження власних інтересів в одержанні прибутку пропонуємо виділити основні напрямки впровадження ефективної системи управління валютною діяльністю: підвищення якості валютного обслуговування; моніторинг діяльності; розробка плану стратегічного розвитку; дослідження ресурсної бази; управління валютним ризиком; удосконалення системи контролю.

Надійною основою для ефективного розвитку банківських валютних операцій має стати удосконалення роботи головного регулятора.

Основними напрямками роботи НБУ у процесі вирішення накопичених проблем мають стати:

- – вдосконаленні валютного законодавства з метою розширення меж валютної діяльності комерційних банків;
- забезпечення стабільності національної валюти;
- стабілізація рівня валютного курсу, шляхом встановлення курсового валютного коридору, якого регулятор повинен жорстко дотримуватися
- зниження рівня долоризації економіки;
- – поступовій лібералізації умов діяльності банків на валютному ринку;
- підвищення довіри до банківського сектору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України —Про банки і банківську діяльність №2121-III від 7.12.2000 р. (із змінами та доповненнями) // Урядовий кур'єр. – 2001. – 17 січня.
2. Закон України —Про Національний банк України №679-XIV від 20.05.1999 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
3. Постанова Національного банку України – Про затвердження Положення про валютний контроль № 49 від 08.02.2000 - www.zakon.rada.gov.ua.
4. Закон України —Про Національний банк України №679-XIV від 20.05.1999 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
5. Закон України —Про платіжні системи та переказ коштів в Україні №2346-III від 5.04.2001 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
6. Закон України —Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті №185/94 від 23.09.1994 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
7. Декрет Кабінету Міністрів України —Про систему валютного регулювання і валютного контролю № 15-93 від 19.02.1993 р. (із змінами та доповненнями). – www.zakon.rada.gov.ua.
8. Положення про валютний контроль / Затверджене Постановою Правління НБУ № 49 від 08.02.2000 р. – www.zakon.rada.gov.ua.
9. Ющенко В.А. Валютне регулювання : навч. посіб. / В.А. Ющенко, В.І. Міщенко. – К.: Т-во "Знання", КОО, 1999. – 359 с.
10. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини : підручник / С.Я. Боринець. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2004. – 409 с.
11. Дзюблюк О. В. Валютна політика : [підручник] / О. В. Дзюблюк. – К.: Знання, 2007. – 422 с.
12. Журавка Ф. О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України –

13. Маслова С. О. Фінансовий ринок : [навч. посіб.] / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – [2-е вид., випр.] – К. : Каравела, 2003. – 432 с. - 4
14. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси : навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. М. Мозговий, Т. Є.Оболенська. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с. – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/book/69>. = 5
15. Савлук М. І. Гроші та кредит : підруч. – [3-є вид., перероб. і доп.] / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін. - К. : КНЕУ, 2002. – 355 с. =11
16. Смолянська О. Ю. Фінансовий ринок : навч. посіб. / О. Ю. Смолянська. – К.: Центр, 2005. – 384 с. = 12
17. Дзюблюк О. В., Владимир О. М.Банки у системі організації валютних відносин / Монографія / – Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2014. – 296 с.
18. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник. — 2-ге вид., перероб. і доп. / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренєва. - К. : Знання, 2007. — 796 с.
19. Батченко Л. В. Валютно-финансовый механизм внешнеэкономической деятельности: учебное пособие / Л. В. Батченко, Е. Г. Ткаченко, Т. В. Филипенко. – Донецк: ДонГАУ, 2002. – 212 с.
20. Руденко Л. В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції / Л. В. Руденко. – К.:ЦУЛ, 2003. – 616 с.
21. Мещеряков А. А. Організаційно-технологічні аспекти підвищення ефективності функціонування комерційного банку: [монографія] / А.А. Мещеряков – К.: Наук. світ, 2006. – 347 с.
22. Маркова О. М. Коммерческие банки и их операции: учеб. пособ./ О. М. Маркова, Л. С. Сахарова, В. Н. Сидоров. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1995. – 288 с.
23. Ищенко Е. И. Роль уполномоченных банков как агентов валютного контроля / Е. И. Ищенко // Деньги и кредит. – 2002. – № 7. – С.20–25.
24. Береславська О. І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання / О. І. Береславська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2011. — № 2 (53). — С. 60-67. 3.

25. Енциклопедія банківської справи України / Редкол. : В. С. Стельмах та ін. — К. : Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.: іл. + вкл. 88 с
26. Дзюблюк О.В., Пруський О.С. Організаційно-економічний механізм функціонування комерційних банків на валютному ринку. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 296с.
27. Онищенко О.С./ВА1580 Науменкова С. В. Валюта і валютна політика [Текст] / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. - К. : Знання, 2010. - 82 с. : рис., табл. - (Бібліотечка товариства "Знання". Серія "Економічна" ; 2010, № 2-3)
28. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посібник / О.І. Береславська, О.М. Наконечний, М.Г. П'ясецька та ін.; За заг.ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 392 с.
29. Банковское дело: учебник / под ред. О. И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
30. Петрашко Л. П. Валютні операції: навч. посібник / Л. П. Петрашко. – К.: КНЕУ, 2001. – 204 с.
31. Місяць Н. О. Щодо деяких теоретичних засад валютного регулювання / Н. О. Місяць // Фінансовий простір. - 2015. - № 1. - С. 196-203. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2015_1_27
32. Северин О.Є. Правове регулювання валютних операцій суб'єктів господарської діяльності. – Рукопис.
33. Журавка Ф. О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки України [Текст] : монографія / Ф. О. Журавка. – Суми : Ділові перспективи; ДВНЗ —УАБС НБУ, 2008. – 334 с.
34. Офіційний сайт Національного банку України– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
35. Доларизація української економіки: статистичний аналіз та оцінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/23_WP_2009/Economics/51000.doc.htm
36. Офіційний сайт Державної служби статистики України, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

37. Аналітичний огляд валютного ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://urik.com.ua/documents/research/Currency_4_2015.pdf
38. Фінансова звітність ПАТ «Банк Восток» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bankvostok.com.ua>
39. Положення про валютний контроль від 08.02.2000 року №49
40. Владимир О. Євро чи долар: хто переможе? / О. Владимир // Матеріали дванадцятої наукової конференції ТДТУ ім. І.Пулюя, 14-15 травня 2008 р. – Тернопіль: ТДТУ, 2008. – С. 275.
41. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. / Т. Д.Косова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 486 с.
42. Погасий С. С. Концепция управления валютными операциями коммерческих банков Украины / С. С. Погасий // Економіка: проблеми теорії і практики, 2003. – № 183. – С. 362–368.
43. Мочерний С.В. Світове господарство в умовах глобалізації : [монографія] / С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, С.В. Фомішин. – К. : Ніка-центр, 2006. – 200 с.
44. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
45. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>.
46. ФОРЕКС / FOREX – что это такое? Самое точное определение рынка Форекс. Ежедневный оборот рынка Форекс [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://finance.sitcity.ru/ltext_1511052025.phtml?p_ident=ltext_1511052025.p_1711025524.
47. Концепція нового валютного регулювання, Київ 2016, Електронний ресурс: режим доступу: bank.gov.ua.
48. Стратегія розвитку банківської системи 2016-2020: «Синергія розвитку банків та індустріалізації економіки», Київ, 2016, Електронний ресурс]:режим доступу: http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf

49. Офіційний сайт Світового банку. Електронний ресурс: режим доступу: [<http://databank.worldbank.org>].

50. Платонова И.Н. Валютное регулирование в современной мировой экономике. - М: ФА, 2005, с. 64-67.

51. Деркач Ю.Б. Особливості валютного регулювання в сучасних умовах розвитку економіки / Ю. Б. Деркач // Вісник соціально-економічних досліджень. Збірник наукових праць. – 2013. – № 3(50). – Ч. 2. – С. 126–131.